Notiser

Höfjärilarna Colias hyale och C. crocea i Sverige under 1970-talet

[Colias hyale L. and C. crocea Geoffroy in Sweden during the 1970's (Lep., Pieridae)]

HÅKAN ELMQUIST

Colias hyale L. och *C. crocea* Geoffroy är två allmänna syd- och mellaneuropeiska höfjärilar, vilka tillfälligt kan sträcka sin nordgräns upp till Skandinavien. *C. hyale* har under flera decennier haft en fast fot i Sverige. På 1940-talet var arten årsviss upp i Mellansverige. Då odlades luzern i betydligt högre grad än idag och eftersom denna bland andra ärtväxter, är värdväxt åt *hyale* (och *crocea*) gynnade detta givetvis förekomsten av fjärilen. Under de senaste decennierna har luzernodlingen inskränkt sig till Sydsverige och framför allt Öland och Gotland. Det är på dessa båda öar som *hyale* bäst har lyckats hålla sig kvar i landet. Från mitten av förra årtiondet skedde en drastisk nedgång av arten. Den praktiskt taget försvann från Gotland (3 fynd 1976 och 1 1980) och inskränkte sin utbredning på Öland till norra delen av ön, där fjärilen fortfarande finns. I Skåne har enligt Hans Degler, Åseda, enstaka fynd gjorts söder om Malmö åren 1971-72-74-76-80.

C. crocea har aldrig så vitt känt haft någon stadig förekomst i landet utan endast noterats som en fåtalig immigrant i Sydsverige upp till

En hanne av rödgul höfjäril (*C. crocea*) som besöker en blomma av blåluzern.

A male *Colias crocea* visiting Medicago sativa. Sweden, Gotland, Sundre, 14 Aug. 1980.

Uppland. Sedan början av 1970-talet har 4 fynd gjorts 1972 (2 på Gotland, 1 i Skåne och 1 i Uppland), 1 (1976) på Gotland och 15 (1980) också på Gotland. Beträffande sistnämnda fynd gjordes dessa på södra och norra delen av ön, främst på luzernfält. Det ska dock påpekas att samlaraktiviteten just detta år varit intensivast på dessa delar av Gotland. Troligen har p g a *crocea*'s uppdykande vaksammare ögon fått upp fyndsiffran så högt som till 15 ex.

Det som begränsar de båda höfjärilarnas förekomst i Norden är nog klimatet. Värdväxter finns framför allt i Skåne samt på Öland och Gotland i och med odlandet av blåluzern. Gulluzern finns flerstädes vild. Den snabba tillbakagången av *hyale* tyder på klimatiska förändringar. Enligt Langer (1958) ska larven av *crocea* missgynnas av hög luftfuktighet. Mycket talar alltså för att 1980 års fynd av den arten blott är influgna exemplar och inte utvecklade i landet tidigare under sommaren. Invasionen av *crocea* ligger också i linje med fynden av andra invandrararter. Det märkliga är dock att samtliga uppgifter om *crocea* hörrör från Gotland, medan övriga immigranter (bortsett från *Vanessa cardui* L.) rapporterats från Skåne och Öland. Det kommer att bli intressant att följa upp *crocea* på Gotland 1981!

Litteratur

Langer, T. 1958. Allhems fjärilbok.

Håkan Elmquist
Höksjön, S-150 11 Björnlunda, Sweden

Ett massuppträdande av spindlar

[A mass occurrence of spiders (Araneae)]

BENGT GUNNARSSON

Massuppträdande av leddjur kan ha ett flertal orsaker t. ex. att miljöbetingelserna tvingar dem samman. Spindlar är vanligen solitära djur som inte gärna förekommer tillsammans annat än vid parning, äggkläckning och i vissa fall vid vård av avkomman. Att uppträda synligt i stora mängder medför vissa risker. Chansen för en predator att upptäcka djuren ökar kraftigt. Spindlar i de övre vegetationsskikten är speciellt vintertid utsatta för stark predation från småfågel (Askenmo m. fl. 1977) och bör därför undvika att exponera sig.

Den första april 1979 observerades emellertid en stor mängd spindlar på en begränsad yta vid sjön Östen i Västergötland. Vädret var för årstiden tämligen kallt, några plusgrader på middagen, och under natten hade nysnö fallit. På den gångbro, som genom översvämmad alskog leder till fågeltornet vid Östen, observerades minst 2000 spindlar. Dessa var dels aktiva på ledstängerna, dels återfanns de i dm-stora nät vid pålarna till gångbron. I varje sådant nät fanns uppskattningsvis 150–200 små spindlar.

Förutom spindlarna insamlades en del skalbaggar (speciellt släktet *Stenus*) samt enstaka representanter för skinnbaggar, steklar och tvåvingar. Dessa djur påträffades vid pålarna.

De insamlade spindlarna bestämdes och visade sig bestå av minst sju arter. Den till individantalet dominerande arten (kanske 90 % av samtliga spindlar) var *Porrhomma pygmaeum* (Blackwall). Endast hos den och *Savignya frontata* (Blackwall) observerades adulta djur. Av *P. pygmaeum* insamlades 58 individer, varav 57 % var hanar och resten honor. De övriga påträffade arterna var *Dictyna* sp., *Anelosimus* sp., *Tetragnatha* sp. samt några obestämbara juveniler (Fam. Linyphiidae). Locket & Millidge (1953) anger att *P. pygmaeum* förekommer i undervegetationen på våta, sumpiga lokaler. Så har säkerligen också varit fallet vid Östen, men då marken fullständigt översvämmades hade spindlarna inte något annat val än att fly upp på gångbron. Uppenbarligen har bron fungerat som en slags refug för ett flertal arter spindlar och insekter från den underliggande marken.